

Η τελευταία ομιλία του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου πριν την Άλωση της Κωνσταντινούπολης

/ [Θαύματα και θαυμαστά γεγονότα](#) / [Θεολογία και Ζωή](#)

Στο «Χρονικόν» του, ο Γεώργιος Φραντζής περιέγραφε όλα τα γεγονότα της περιόδου μεταξύ 1413 και 1477, ένα πολύτιμο ιστορικό υλικό, για μια από τις σημαντικότερες περιόδους στην ιστορία της ευρύτερης περιοχής.

Μεταξύ άλλων, δεν θα μπορούσε να λείπει μια λεπτομερέστατη αναφορά στην πολιορκία και άλωση της Κωνσταντινούπολης, το Μάιο του 1453. Από τις περιγραφές αυτές, αξίζει να σταθούμε στο βράδυ της 28ης Μαΐου, την παραμονή της άλωσης, όταν όλοι οι κάτοικοι της πόλης διέβλεπαν το επικείμενο τέλος, την ήττα. Σε μια προσπάθεια να εμψυχώσει τους πολεμιστές του, ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος, ο τελευταίος βασιλιάς της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, εκφώνησε την τελευταία ομιλία του, στην οποία κυριαρχούσαν οι αναφορές στη θρησκεία και υποτιμητικές εκφράσεις κατά του αντιπάλου. Κανείς, φυσικά, δεν μπορεί να

γνωρίζει αν αυτά ήταν τα ακριβή λόγια του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, αν και είναι μάλλον απίθανο να τα μετέφερε αυτολεξεί ο Φραντζής στο βιβλίο του, ωστόσο η περιγραφή είναι χαρακτηριστική.

Όταν ακούσαμε μεις απ' την Πόλη έναν τέτοιο αλαλαγμό, σα βουή θάλασσας μεγάλη, λέγαμε ανάμεσά μας σαν τι τάχα να ήταν και σε λίγο μάθαμε σίγουρα κι αληθινά πως ο αμιράς (σ.σ.: δηλ. ο Μωάμεθ) ετοίμαζε για την άλλη μέρα να επιχειρήσει επίθεση δυνατή, από στεριάς και πελάγους, με όλα τα δυνατά του, ενάντια στην Πόλη. Κι εμείς λογαριάζαμε το πλήθος των απίστων, που καθώς νομίζω εγώ σε καθέναν από μας αναλογούσαν παραπάνω από πεντακόσιοι δικοί του, και βασίσαμε όλες μας τις ελπίδες στη θεία πρόνοια.

Κι ο βασιλιάς πρόσταξε, μαζί με τις άγιες και σεπτές εικόνες και τις θεϊκές απεικονίσεις, παπάδες, δεσποτάδες και καλόγεροι και τα γυναικόπαιδα αντάμα να κάμουν το γύρο των τειχών κρίζοντας με δάκρυα «Κύριε ελέησον» και παρακαλούσαν το Θεό να μη μας παραδώσει για τα κρίματα μας δε χέρια εχθρών παρανόμων και απίστων, των χειρότερων που βρίσκονται στην οικουμένη, μα να φανεί σπλαχνικός σ' εμάς τους κληρονόμους του.

Και έδιναν κουράγιο ο ένας στον άλλον με κλάματα, ν' αντισταθούν άφοβα στους εχθρούς την ώρα της επίθεσης. το ίδιο κι ο βασιλιάς, την ίδια πικρή βραδιά της Δευτέρας μάζεψε όλους τους άρχοντες και τους πολίτες, τους δημάρχους, τους εκατόνταρχους και άλλους αξιωματικούς του στρατού και τους είπε τα εξής:

«Όλοι εσείς, ευγενέστατοι άρχοντες και εκλαμπρότατοι δήμαρχοι και στρατηγοί και γενναιότατοι στρατιώτες κι όλος ο πιστός και ακριβός λαός μου, ξέρετε καλά πως έφτασε η ώρα που ο εχθρός της πίστης μας σκοπεύει να μας πιέσει πιο δυνατά από πριν, με κάθε πολεμικό τέχνασμα και μηχανήμά του, και θα μας κάμει πόλεμο τρανό με συμπλοκή μεγάλη και σύρραξη από στεριά και θάλασσα με όλα του τα δυνατά, για να χύσει, αν μπορέσει, το φαρμάκι του σα φίδι και να μας καταπιεί σαν ανήμερο λιοντάρι. γι' αυτό σας λέω και σας παρακινώ να σταθείτε αντρείοι και με γενναία ψυχή, όπως κάνατε πάντα σας ως τώρα ενάντια στους εχθρούς της πίστης μας. Σ' εσάς εμπιστεύομαι την περίλαμπρη και ξακουσμένη τούτη πόλη και πατρίδα μας και βασιλεύουσα των πόλεων.

Ξέρετε καλά, αδέρφια, πως για τέσσερα πράγματα χρωστούμε να σκοτωθούμε παρά να ζήσουμε: πρώτον, για την πίστη και την ευσέβεια μας, δεύτερον για την πατρίδα, τρίτον για το βασιλιά ως νόμιμο κυρίαρχο και τέταρτον για τους συγγενείς και φίλους μας. Λοιπόν, αδέρφια, αν χρωστάμε για ένα απ' αυτά τα τέσσερα ν' αγωνιζόμαστε ως την τελευταία πνοή μας, πολύ περισσότερο για όλα τούτα, αφού το βλέπετε ολοφάνερα πως κινδυνεύουμε να χάσουμε τα πάντα.

Αν για τις δικές μου αμαρτίες παραχωρήσει ο Θεός τη νίκη στους απίστους,

διακινδυνεύουμε την αγία μας πίστη, που μας χάρισε ο Χριστός με το ίδιο του το αίμα, κι αυτή είναι το σπουδαιότερο απ' όλα. Και αν κανένας κερδίσει όλο τον κόσμο και χάσει την ψυχή του, τι φελάει; Δεύτερον, θα στερηθούμε πατρίδα τόσο ξακουστή μαζί με την ελευθερία μας. Τρίτον, χάνουμε τη βασιλεία, που άλλοτε ήταν περίφημη και τώρα ταπεινωμένη κι εξευτελισμένη κι εξουθενωμένη, την παίρνει ο τύραννος και άπιστος. τέταρτον, θα στερηθούμε τ' αγαπημένα μας παιδιά και τους σπιτικούς και συγγενείς μας.

Αυτός ο αλιτήριοις ο αμιράς είναι πενήντα εφτά μέρες ως τα σήμερα που ήρθε και μας απόκλεισε και δεν έπαψε να μας πολιορκεί μέρα και νύχτα με κάθε πολεμικό μέσο και δύναμη. Και με τη βοήθεια του παντεπόπτη Χριστού και Κυρίου μας, πολλές φορές ως τα σήμερα διώχτηκε ντροπιασμένος απ' το κάστρο μας. Μα και τώρα μην δειλιάσετε, αδέρφια, αν το κάστρο γκρεμίστηκε σ' ένα μέρος απ' τη βρονταριά και τα βλήματα των πολιορκητικών μηχανών, γιατί, καθώς βλέπετε, όσο μπορέσαμε το διορθώσαμε ξανά. Εμείς, όλη μας την ελπίδα τη στηρίξαμε στην ακαταμάχητη δόξα του Θεού, ενώ αυτοί στ' άρματα και στ' άλογα και στη δύναμη και στον αριθμό.

Εμείς, όμως, βασιζόμαστε στ' όνομα του Θεού και Σωτήρος μας και κατά δεύτερο λόγο στα χέρια μας και στην παλικαριά μας, που μας χάρισε η δύναμη η θεϊκή. Ξέρω πως αυτό το αμέτρητο λεφούσι των απίστων θα χυμήξουν απάνω μας, όπως συνηθίζουν, με βάνουσο τρόπο κι έπαρση και θράσος μεγάλο και ορμή, για να μας πιέσουν τόσο λίγοι που είμαστε και να μας ζορίσουν με την έφοδό τους βγάζοντας φωνές μεγάλες κι αμέτρητους αλαλαγμούς, για να μας τρομάξουν.

Τα μπαγλατίσματά τους αυτά τα ξέρετε καλά και δε χρειάζεται να επιμείνω περισσότερο. Μέσα σε λίγο διάστημα θα τα κάμουν αυτά και αμέτρητες πέτρες και άλλα βέλη και βλήματα θα ρίξουν απάνου μας σαν τον άμμο της θάλασσας. Αλλά νομίζω πως δε θα σας κάνουν κακό, γιατί σας κοιτάω και χαίρεται η καρδιά μου και με τέτοιες ελπίδες τρέφω το λογισμό μου, πως αν και είμαστε πολύ λίγοι, ωστόσο είσθε όλοι σας επιδέξιοι και άξιοι και ρωμαλέοι και δυνατοί κι έτοιμοι για κάθε τι.

Να προφυλάσσετε καλά τα κεφάλια με τις ασπίδες σας στη συμπλοκή και στη σύρραξη. Το δεξί χέρι σας, που θα κρατάει το σπαθί, να είναι πάντα προτεταμένο. Οι περικεφαλαίες σας κι οι θώρακες κι οι σιδερένιες αρματωσιές σας έχουν αρκετή αξία μαζί με τον υπόλοιπο οπλισμό σας και στην ώρα της σύγκρουσης θα σας εξυπηρετήσουν πολύ. Τέτοια οι αντίπαλοι μας δε μεταχειρίζονται, ούτε έχουν καθόλου. Επιπλέον, επειδή βρίσκεστε μέσα στο κάστρο προφυλαγμένοι, ενώ αυτοί προχωρούν απροφύλαχτοι και με δυσκολία, γι αυτό, συστρατιώτες μου, φανείτε ετοιμοπόλεμοι, ακλόνητοι και μεγαλόψυχοι με τη βοήθεια του Θεού.

Πάρτε για παράδειγμα τους λίγους ελέφαντες των αρχαίων Καρχηδονίων, πώς κυνήγησαν με τα ξεφωνητά και την εμφάνισή τους τόσο μεγάλο πλήθος των Ρωμαίων. Κι αν τους κυνήγησαν άλογα ζώα, πόσο περισσότερο εσείς, που είστε κύριοι των αλόγων ζώων, ενώ αυτοί που έρχονται να συγκρουστούν μαζί μας είναι σας ν' άλογα και ακόμα χειρότεροι. Ρίχνετε καταπάνω τους λόγχες και σπαθιά και δοξάρια και κοντάρια. Και να λογαριάζετε πως κυνηγάτε κοπάδι από αγριογούρουνα, για να καταλάβουν οι άπιστοι πως δεν δίνουν μάχη με άλογα ζώα σαν κι αυτούς, αλλά με κυρίους και αφέντες κι απογόνους Ελλήνων και Ρωμαίων.

Ξέρετε καλά πως ο άπιστος αυτός αμιράς και εχθρός της αγίας μας πίστης, χωρίς καμιά σοβαρή αιτία διάλυσε τις καλές σχέσεις που είχαμε και καταπάτησε τους όρκους τους πολλούς του χωρία να τους λογαριάσει καθόλου, παρά ήρθε ξαφνικά κι έχτισε φρούριο στο στενό του Ασωμάτου, για να μπορεί να μας κάνει κάθε μέρα ζημιά. Έβαλε φωτιά κι αφάνισε τα χωράφια και τα περιβόλια και τα σπίτια μας. Τ' αδέρφια μας τους Χριστιανούς, όσους βρήκε τους σκότωσε και τους σκλάβωσε. Τη συνθήκη που είχαμε τη διάλυσε.

Με τους Γαλατιανούς, όμως, έπιασε φιλίες κι αυτοί χαίρονται τώρα, μη ξέροντας οι δυστυχημένοι το μύθο με το παιδί του γεωργού, που έψηνε σαλιγκάρια κι είπε: Ω, ανόητα ζώα και τα λοιπά. Ήρθε, λοιπόν, αδέρφια και μας έκανε αποκλεισμό ανοίγοντας κάθε μέρα το θεόρατο στόμα του και κοιτώντας να βρει κατάλληλη περίπτωση για να μας καταπιεί, εμάς και την πόλη τούτη, που έχτισε ο τρισμακάριστος και τρανός βασιλιάς Κωνσταντίνος και την αφιέρωσε και την πρόσφερε στην πανάγια και υπεραγία Δέσποινα Θεοτόκο και αειπαρθένο Μαρία, για να είναι κυρία και βοηθός και σκέπη στην πατρίδα μας και καταφύγιο των Χριστιανών, ελπίδα και χαρά όλων των Ελλήνων, καύχημα σ' όλους όσους είναι στην Ανατολή.

Κι αυτός ο ασεβέστατος θέλει να κυριέψει την Πόλη, που ήταν άλλοτε ξακουστή και πεντοβολάει σαν τριαντάφυλλο της εξοχής. Αυτήν που σκλάβωσε μια φορά όλη την υφήλιο, μπορώ να πω, αυτός θέλει τώρα να την υποδουλώσει και να επιβάλει ζυγό και σκλαβιά στην βασιλεύουσα των πόλεων. Και τις άγιες εκκλησίες μας,

όπου προσκυνούσαμε την Αγία Τριάδα και δοξολογούσαμε την Παναγία και όπου ακούγονταν οι άγγελοι του Θεού να υμνούν το θείο και την ενσάρκωση του Θεού Λόγου, αυτές θέλει τώρα να τις μεταβάλει σε προσκύνημα της βλασφημίας του και του μωρολόγου ψευδοπροφήτη Μωάμεθ και σε στάβλο αλόγων και καμήλων. Βάλτε τα, λοιπόν, αυτά καλά μέσα σας αδέρφια και συμπολεμιστές μου, για να μείνει αιώνια σας η μνήμη και η δόξα και η ελευθερία».

Έπειτα, γυρνώντας προς τους Βενετσιάνους, που στέκονταν στα δεξιά του, τους είπε: «Ευγενείς Ενετοί, αδελφοί αγαπημένοι εν Χριστώ τω Θεώ, άντρες ρωμαλέοι και στρατιώτες δυνατοί και στον πόλεμο ξεχωριστοί, εσείς που πολλές φορές με τα γυαλιστερά σπαθιά σας και με τη θεϊκή χάρη εξοντώσατε τα στίφη των αγαρινών και το αίμα τους έτρεξε ποτάμι απ' τα δικά σας χέρια, σας παρακαλώ σήμερα να υπερασπιστείτε με όλη την καρδιά σας την πόλη τούτη, που βρίσκεται σε τέτοιο κίνδυνο πολεμικό. Ξέρετε καλά πως την είχατε πάντα σα δεύτερη πατρίδα και μητέρα σας. Γι' αυτό σας το λέω ξανά και σας παρακαλώ να φερθείτε αυτή την ώρα σαν ευσεβείς και ομόπιστοι κι αδέρφια».

Έπειτα γύρισε στους Γενουάτες προς την αριστερή μεριά και τους είπε: «Ω, Γενουάτες, εντιμότατοι αδελφοί, άντρες πολεμιστές και ατρόμητοι και φημισμένοι, ξέρετε καλά και κατέχετε πως η άμοιρη τούτη πόλη δεν ήταν μονάχα δική μου, αλλά και δική σας από πολλές απόψεις. Εσείς πολλές φορές τη βοηθήσατε με προθυμία και με τη δική σας επικουρία τη λυτρώσατε από τους εχθρούς της, τους αγαρινούς. Και τώρα πάλι είναι η περίπτωση κατάλληλη για να τη βοηθήσετε δείχνοντας την εν Χριστώ αγάπη και αντρειά και παλικάριά σας».

Έπειτα στράφηκε κι είπε σ' όλους γενικά.

«Δεν έχω καιρό να σας μιλήσω περισσότερο. Μονάχα παραδίνω στα χέρια σας το ταπεινωμένο μας σκήπτρο για να το προφυλάξετε με ζήλο. Ζητάω ακόμα κι αυτήν τη χάρη: από την αγάπη σας να δείξετε την πρεπούμενη τιμή και υποταγή στους στρατηγούς και δημάρχους και εκατοντάρχους σας, καθένας ανάλογα με τη σειρά και το τάγμα και την υπηρεσία του. Μην το ξεχάσετε αυτό. Κι αν εφαρμόσετε ολόψυχα τα όσα σας παρήγγειλα, έχω ελπίδα στο Θεό να γλιτώσουμε απ' τη δίκαιη φοβέρα του, που κρέμεται απάνω μας. Κοντά σ' αυτό μας περιμένει ο αδαμάντινος στέφανος στα ουράνια, αλλά και στον κόσμο η μνήμη μας θα είναι αιώνια κι αντάξιά μας».

Αφού είπε αυτά και τελείωσε την ομιλία του κι ευχαρίστησε μα δάκρυα και στεναγμούς το Θεό, όλοι αποκρίθηκαν σα μ' ένα στόμα λέγοντας με κλάματα: «Ας πεθάνουμε για του Χριστού την πίστη και για την πατρίδα μας». Αφού άκουσε αυτό ο βασιλιάς και τους ευχαρίστησε με το παραπάνω, τους έταξε να τους κάνει πάμπολλες δωρεές.

Έπειτα τους είπε ξανά: «Λοιπόν, αδέρφια και συστρατιώτες, το πρωί να είστε έτοιμοι. Με τη χάρη και την αρετή που σας χάρισε ο Θεός και με τη βοήθεια της Αγίας Τριάδος, που σ' αυτήν βασίζουμε όλες τις ελπίδες μας, θα κάμουμε τους εχθρούς μας να φύγουν από δω πέρα ντροπιασμένοι».

Ακούγοντας αυτό οι δύστυχοι Ρωμιοί έκαναν καρδιά σα λιονταριού κι αφού συγχώρεσαν ένας τον άλλον, ζητούσαν να φιλιωθούν αναμεταξύ τους κι αγκαλιάζονταν με κλάματα, χωρίς ούτε τ' αγαπημένα τους παιδιά να μνημονεύουν, ούτε για γυναίκες ή για πλούτη να νοιάζονται, παρά μονάχα να σκοτωθούν υπερασπίζοντας την πατρίδα τους. Κι ο καθένας γύρισε στην προδιορισμένη του θέση και φρουρούσαν σίγουρα το κάστρο. Όσο για τον βασιλιά, αυτός πήγε στον πανσεβάμιο ναό της του Θεού Σοφίας κι αφού προσευχήθηκε με κλάματα, κοινώνησε τα άχραντα και θεία μυστήρια. Το ίδιο έκαμαν και πολλοί άλλοι εκείνη τη νύχτα. Έπειτα πήγε στο παλάτι, όπου στάθηκε λίγο και ζήτησε απ' όλους συγχώρεση. Ποιος μπορεί να μολογήσει τα κλάματα και τους θρήνους που έγιναν εκείνη την ώρα στο παλάτι. Κι από ξύλο ή πέτρα να ήταν, κανένας δε θα μπορούσε να μη θρηνήσει».

Τμήμα ειδήσεων defencenet.gr